

ПАЧАТАК ЗНЕСНЯЙ ПАЛІТЫКА КАНФЕДЭРАЦЫІ ДА «ПЯЦІ ЦЫВІЛІЗАВАНЫХ ПЛЯМЕН»

*Я.С. Ермакоў, магістрант, гістарычны факультэт, ГДУ ім. Ф. Скарыны, Гомель
наук. кір. – С.А. Чарома, канд. гіст. навук, дац., ГДУ ім. Ф. Скарыны*

Знешняя палітыка Канфедэрацыі, якая паўстала пасля сядэсіі паўднёвых штатаў, мае некалькі вектараў. Адным з іх стала палітыка да некаторых амерыканскіх індзейцаў, якія яшчэ дагэтуль атрымалі назву «Пяць цывілізаваных плямён». Гэтае даследаванне з'яўляецца разгляд пачатку знешняй палітыкі КША да дадзеных індзейцаў.

Важнае месца займае актуальнасць дадзенай праблемы. Па-першае, важна ў наш час павышэнне сепаратызму зразумець сутнасць знешняй палітыкі непрызнаных дзяржаў, да якой і адносілася Канфедэрацыя. Па-другое – дадзенае праблема не вывучалася ў нашай краіне. Сярод замежных

даследаванняў вылучаюцца працы яшчэ савецкіх (Сцельмах У.Г., Залатарэўская І.А.) і амерыканскіх даследчыкаў (А.М. Гібсан, Дж. Коннал, Э.Х. Абель і г.д.).

У «Пяць цывілізаваных плямён» уваходзілі Чокта, Чарокі, Семінолы, Крыкі і Чыкасу, якія з'яўляліся найбольш развітымі плямёнамі сярод астатніх індзейцаў [1, р. 324-325]. З таго моманту, як яны былі вымушаны перасяліцца на захад ад р. Місісіпі пад гвалтам ЗША, дадзеныя плямёны збудавалі для сабе новы дом. Іх тэрыторыя жыхарства атрымала назву Індзейскай Тэрыторыі (сучасны штат Аклахома), якая межавала з штатам Тэхас на поўдні і ўсходзе, а на поўначы – з тэрыторыяй (потым штатам) Канзас [2, р. 19]. Такое геаграфічнае палажэнне (шчыльнае суседства з Поўднем), пасля перасялення індзейцаў, бяспрэчна, паклала сур'ёзны адбітак на іх далейшае жыццё.

За тры дзесяцігоддзі суседства з жыхарамі паўднёвых штатаў многія індзейцы ўвабралі розныя элементы паўднёвага ладу жыцця, у тым ліку і інстытут рабаўладання. Многія кіраўнікі плямёнаў, якія былі па сваёй большасці метысамі, мелі ва ўладанні сваіх уласных нявольнікаў. Рэская праца выкарыстоўвалася на плантатарскай гаспадарцы, дзе вырошчвалі бавоўну і тытунь на продаж. Аднак большасць індзейцаў не мела рабoў і займалася фермерскай працай, паліўнай гаспадаркай [2, р. 22-23; 3, р. 37], таму нельга разглядаць страх перад знікненнем рабoў як галоўны фактар, які вызначыў сімпатыю індзейцаў да Канфедэрацыі. Хутчэй за ўсё, наяўнасць рабаўладання ў індзейцаў, а таксама падобнага да паўднёвага ладу жыцця, выступіла як фактар збліжэння Поўдня і Індзейскай Тэрыторыі. На наш погляд, менавіта тое, што індзейцы не атаясамлівалі Канфедэрацыю з федэральным урадам, які вёў экспансіўную палітыку ў адносінах да індзейцаў [2, р. 4], і прадвызначала тое, што пасля сецэсіі многія чыкары Індзейскай Тэрыторыі паступова сталі разглядаць паўднёвыя штаты, а потым і Канфедэрацыю як надзейнага саюзніка супраць ЗША.

Калі некаторыя паўднёвыя штаты выйшлі са складу ЗША «Пяць цывілізаваных плямён» не адразу сталі на іхнія пазіцыі. Сітуацыя змянілася, калі войскі ЗША перамаглі фарты, якія раней, паводле дагавора з індзейскімі плямёнамі, знаходзіліся на іхняй тэрыторыі. Гэтае выклікала занепакоенасць правадыроў індзейцаў, бо гэта парушала іх дамовы з федэральнай уладаю [4, р. 387].

Кіраўніцтва Канфедэрацыі разумела важнасць індзейцаў, так і іх тэрыторыі для будучага існавання краіны. Па-першае, на тэрыторыі Паўночнай Індыі знаходзіліся ваенныя фарты Злучаных Штатаў, з дапамогаю якіх КША маглі трална абараняцца ў выпадку вайны з Поўначчу. Па-другое, як і тэрыторыя, так і індзейцы прадстаўлялі з сабе важныя матэрыяльныя і людскія крыніцы, бо ў Канфедэрацыі іх было ў абмежаванай колькасці. Таму ўжо на этапе фарміравання дзяржавы стала з'яўляцца аснова для будучай індзейскай палітыкі КША. Так, па пранавою прэзідэнта Дж. Дэвіса ад 12 сакавіка 1861 г. Часовы Кангрэс прыняў акт ад 15 сакавіка «Аб утварэнні Бюро па справах індзейцаў» [5, р. 58]. Ён прадугледжваў стварэнне Бюро ў межах ваеннага дэпартаменту і назначэнне прэзідэнтам са згоны Кангрэса ўпаўнаважанага па справах індзейцаў [6, р. 68].

Для заключэння канфедэратыўна-індзейскіх дагавораў прэзідэнтам КША вясною 1861 г. быў пазначаны адмысловы прадстаўнічкі краіны ў індзейцаў А. Пайк [7, р. 149], выхадзец са штата Арканзас, каб «перадаць ім пазуненнасць у добрую волю Канфедэратыўных Штатаў Амерыкі» [8, р. 7]. Задачы дзейнасці Пайка сярод індзейцаў былі абазначаны актам «Аб абароне пэўных індзейскіх плямён» ад 21 сакавіка 1861 г. [8, р. 12]. Важнасць дадзенага документа заключаецца ў тым, што ў ім былі вызначаны паўнамоцтвы А. Пайка падчас ягонай місіі: «адпаведны акт Кангрэса «дэкларуе пацвярэнне юрысдыкцыі і кантролю над Індзейскай краінай... падпарадкоўваецца ўсім правам... тыптам і гарантыям, з кожным з індзейскіх плямён, у адпаведнасці з дамовамі... што нішто ў іх не можа быць зразумета як абавязак урада Канфедэратыўных Штатаў паліцыі любява грашовая сродкі, належныя ад урада Злучаных Штатаў для адзначаных індзейскіх плямён... якія прыстаўкаў са сабою выдаткі грошаў урада Канфедэратыўных Штатаў» [8, р. 12]. Можна прыстаўкаць, што ў акце было забаронена даваць камісару спадзяванні індзейцам, што іхнія тэрыторыі змогуць пасылаць сваіх дэлегатаў у Кангрэс. Гэта ўсё ускосна пацвярджае як пасланне Дж. Дэвіса да Кангрэса, так і словы А. Пайка аб ягоных парушэннях дадзенага акта [8, р. 17].

У выніку вышэй напісанае паказвае нам толькі абрысы межаў ягоных паўнамоцтваў, аднак і гэтага дастаткова, каб зразумець важнасць ягонай місіі для Канфедэрацыі. 24 мая, яшчэ не атрымаўшы акт Кангрэса, А. Пайк пад'ехаў да форта Сміт, што на мяжы Індзейскай Тэрыторыі, і накіраваўся да Чарокі – найбуйнейшага племені індзейцаў на гэтай тэрыторыі [8, р. 8]. Паводле Пайка, Росс, правадыр Чарокі, на пранавою саюза з Канфедэрацыяй адказаў, што ён вырашыў «заставацца нейтральным, і раіў гэтую палітыку сваіму народу, большасць якіх падтрымала яго». Таксама правадыр адзначыў, што ён «не будзе заключаць ніякіх дамоў з Канфедэратыўнымі Штатамі... з'яўляе пры гэтым, што ён у настроі і пацуюцца Паўднёвы чалавек... і гаспадар рабoў...» [8, р. 10]. Пайк, разумеючы ўсю важнасць Чарокі для справы Поўдня, вырашыў спачатку дамовіцца з астатнімі чатырма плямёнамі, а потым з іх дапамогаю паўплываць на пазіцыю Чарокі. З гэтую думкаю ён накіраваўся спачатку да крыкаў, дзе 10 ліпеня падпісаў з імі дамову. 12 ліпеня, дагавор з Канфедэрацыяй падпісалі адразу двое плямён – Чокта і Чыкаса, а 1 жніўня – Семінолы [10].

Далей Пайк заручується підтримкою яшчэ больш дзясятка індзейскіх плямён, перад тым як усё ж такі глава Чарокі згадзіўся, хоць і праз заклік плямяннага савету 12 жніўня, звязець сваё племя з Канфедэрацыяй, пасля чаго 7 кастрычніка дамова была падпісана [1, р. 327]. А. Пайк пісаў, што «у перамовах з Чарокі мяне давялося мець справу толькі з начальнікамі і выканаўчай Радай, якія былі выдатна праінфармаваны аб стане нашых спраў, палітычных і вайсковых», у той жа час як астатнім ён паведаміў «максимальна поўна аб факце і характары спрэчкі паміж Злучанымі і Канфедэратыўнымі Штатамі... і аб небяспецы, якую яны панясуць, аб'яднаўшыся з намі», каб «мець з імі годную справу і каб яны ніколі не былі ў стане казаць, што яны былі ўведзены ў зман...» [8, р. 28].

Ад заключэння дагавораў і да іх ратыфікацыі Кангрэсам прайшоў некаторы час. Як адзначыў Дж. Дэвіс, «агульны палажэнні ўсіх дагавораў падобны, і ў кожным з іх Канфедэратыўныя Штаты бярुць на сябе апеку над племенем і становяцца адказнымі за ўсе абавязальствы індзейцаў, уведзеныя... дамовамі... з урадам ЗША» [7, р. 149]. Аб'яўляўся саюз паміж індзейцамі і Канфедэрацыяй, індзейцы атрымлівалі ўнутраную аўтаномію з судовай і заканадаўчай уладай, правы на дэлегатаў у Кангрэс і на спяганання пазык ЗША з Канфедэрацыі [9]. КША з'явіліся былі абараняць суверэнітэт і цэласнасць Індзейскай Тэрыторыі ад ЗША і іншых індзейцаў, выдаткоўваць грошы на ваенныя дзеянні індзейцаў. Таксама ЗША займелі правы на будаўніцтва фартоў і ваенных ўмацаванняў на Індзейскай Тэрыторыі [9]. У дагаворах замацоўваліся легальны статус рабаўладання і права Канфедэрацыі на пошук на тэрыторыі індзейцаў зброі і аб'ёму [9]. Індзейцы таксама павінны былі па загаду прэзідэнта аддаць у войскі КША сваё людзё [9], аднак гэта пры ўмове, што насельніцтва Чокта і Чыкаса, напрыклад, будучы «рэгулярна выражаць... жаданне рабіць гэта...» [8, р. 29].

Прэзідэнт КША прапанаваў змяніць палажэнне аб праве індзейцаў на іх дэлегатаў у Кангрэсе, адмовіцца ад права індзейцаў на ўваходжанне ў «дамову Канфедэрацыі» і даваць сведчанні ў судах штатаў, а таксама пакінуць пытанне аб дэлегатаў на вырашэнне Кангрэсу [7, р. 149-150]. Дж. Дэвіс, аднак, акцэнтаваў увагу на важнасці Індзейскай Тэрыторыі і індзейцаў для справы Канфедэрацыі: «з прычыны... абставін... вялікую ролі якая прадстаўляе захаванне міру з індзейцамі на мяжы Тэхаса, Арканзаса і Місуры, і не ў апошнім чаргу... з-за духу, што гэтыя плямёны праявілі ў стварэнні агульнай справы з намі ў вайне, што зараз ідзе... я раю... ратыфікаваць прадстаўленыя дамовы» [7, р. 151].

У снежні 1861 г. Кангрэс КША дадзены дагаворы ратыфікаваў з улікам прэзідэнцкіх заўваг. Былі дадзены палажэнні, згодна з якімі па просьбе Канфедэрацыі ў судах асобных паўднёвых штатаў маглі разглядацца справы індзейцаў, аднак толькі «у адпаведнасці са заканадаўствам штата»; пытанне аб дэлегатаў індзейцаў да Кангрэса было вырашана не на карысць апошніх: замест трапнага да гэтага палажэння было ўведзена новае палажэнне згодна з якім індзейцы мелі такія жа правы і паўнамоцтвы ў Кангрэсе, аднак без дэлегатаў [9]. Таксама былі інакш сфармулявана палажэнне аб магчымым прыёме індзейцаў у склад КША: цяпер яны маглі быць прыняты толькі са згоды Кангрэса [9].

Такім чынам, імкненне Канфедэрацыі да некаторых індзейскіх плямён было выклікана ваеннай неабходнасцю. Тэрыторыя індзейцаў магла і стала буферам паміж Поўднем і Поўначчу, таму палітыка Рыманда да індзейцаў насіла ваенны характар. Дагаворы паміж індзейцамі і КША сталі асноваю саюза, аднак у частках прадстаўнічага характару яны былі абмежаванымі для індзейцаў. Таму нежаданне КША мець адназначна роўныя адносіны са сваімі хаўруснікамі можна разглядаць адну з прычын, якая папрыйла развалу індзейска-канфедэратыўнага саюза.

Літаратура

1. Moore, J.R. The Five Great Indian Nations – Cherokee, Choctaw, Chickasaw, Seminole and Creek: The Part They Played in Behalf of the Confederacy in the War between the States / J.R. Moore // *Chronicle of Oklahoma*. – 1951. – № 3. – P. 324–336.
2. Abel, A.H. The American Indian as slaveholder and secessionist: an omitted chapter in the diplomatic history of the Southern Confederacy / A.H. Abel. – Cleveland : Arthur H. Clark Co., 1915. – 394 p.
3. Connole, J. The Civil War and the subversion of American Indian sovereignty / J. Connole. – Jefferson : McFarland, 2017. – 231 p.
4. Gibson, A.M. Native Americans and the Civil War / A.M. Gibson // *American Indian Quarterly*. – 1985. – Vol. 9, № 4. – P. 385–410.
5. Jefferson Davis to Hon. Howell Cobb, President of the Congress, March 12, 1861 // *A compilation of the messages and papers of the confederacy including diplomatic correspondence 1861-1865: in 2 vol.* / ed. by James D. Richardson. – Nashville: United States Publishing Co., 1905. – Vol. 2. – P. 58.
6. An Act to establish the Bureau of Indian Affairs // *The Statutes at Large of the Provisional Government of the Confederate States of America* / ed. by J.M. Matthews. – Printed to Congress, 1864. – P. 68.
7. Jefferson Davis to the Congress of the Confederate States, December 12, 1861 // *A compilation of the messages and papers of the confederacy including diplomatic correspondence 1861-1865: in 2 vol.* / ed. by James D. Richardson. – Nashville: United States Publishing Co., 1905. – Vol. 2. – P. 149–151.

2. Pike, A. Message of the President and Report of Albert Pike, Commissioner of the Confederate States to the Indian Nations West of Arkansas, of the Results of His Mission / A. Pike. – Richmond: Enquirer Book and Job Press, 1861. – 38 p.

3. As long as grass shall grow and water run. The treaties formed by the Confederate States of America and the tribes in Indian Territory, 1861 [Electronic resource] // University of Nebraska-Lincoln. – Mode of access: <http://treatiesportal.unl.edu/csai/indiantreaties/index.html>. – Date of access: 16.03.2018.